

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳኝ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- አቶ እንዳልካቸው ይላቅ ቀረቡ

ተጠሪ፡- የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ፍትህ ሚኒስቴር ዐ/ሕግ ሙዕባህ ገ/ሉዑል ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሊቀርብ የቻለው የአሁኑ ተጠሪ መ/ቤት የዲስኅሊን ኮሚቴ የሰጠው የዲስኅሊን ውሳኔ ለተጠሪ መ/ቤት የበላይ ሀላፊ ቀርቦ በመጽደቁ አመልካች ይግባኛቸውን በአዋጅ ቁጥር 199/1992 አንቀጽ 29 መሰረት ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርበው ከፍተኛው ፍ/ቤትም መልስ ሰጪውን መጥራት ሳያስፈልግ በፍ/ሥ/ሥ/ሀ/ቁ 337 መሠረት የይግባኙን መዝገብ በመዝጋቱ አመልካች የተሠጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል በማለት የሰበር አቤቱታቸውን ስላቀረቡ ነው፡፡

ለዲስኅሊን ኮሚቴ ውሳኔ መነሻ ወ/ሮ አበባዮሁ አያሌወ መጋቢት 25 ቀን 2006 ዓ/ም በተፃፈ ማመልከቻ ያቀረቡት አቤቱታ ሲሆን ይዘቱ፡- ከአሁኑ አመልካች ጋር ሐምሌ 25 ቀን 2003 ዓ.ም በተጻፈ የጥብቅና ሙያ አገልግሎት ዉል ባላቸው የቤት ክርክር ጉዳይ ክስ መስርተው እንዲከራከሩ ለጊዜው ቅድመ ክፍያ ብር 25,000 እና ለመዝገብ ማስከፈቻ ብር 2,000 ከፍለው ወደ ወጭ አገር መሄዳቸውን ገልጸው ከ3 ዓመት በኋላ ወደ አገር ሲመለሱ አመልካች ክስ ሳይመሰርቱ በመቆየታቸው ከፍተኛ ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን ገልጸው ተገቢው እርምጃ እንዲወሰድላቸው ጠይቀዋል፡፡

አመልካች ለክሱ በሰጡት መልስም ከዲስፒሊን ክስ አቅራቢ ጋር የጥብቅና አገልግሎት ወል ማድረጋቸውን አምነው ብር 25,000 ሳይቀበሉ ወጪ አገር ከሄዱ በኋላ እንዲልኩ ተስማምተው እንደተቀበሉ አድርገው የፈረሙ መሆኑን፤ የፋይል ማስከፈቻ ብር 2,000 ያልተቀበሉ መሆኑን፤ ክስ ሳይመሰርቱ የቀሩበት ምክንያት ለክሱ የሚያስፈልጉ ምስክሮችንና መረጃ ደንበኞቻቸው ሳትሰጥ ወደ ወጭ አገር በመሄዷ እንደ ሕግ ባለሙያ ማስረጃ ሳይያያዝ ክስ መመስረት ስለማይቻል እንጂ በጥፋት ባለመሆኑ ክሱ ወድቅ እንዲደረግለት በመጠየቅ ተከራክሯል። የዲስፒሊን ክስ አቅራቢ በበኩላቸው በሰጡት መልስ ለአሁኑ አመልካች አስፈላጊውን የወራሽነትና ሌሎች የሰነድ ማስረጃዎችን እንዳስረከቡትና የሰው ምስክሮችንም ዝርዝር ሰጥተው ወደ ወጭ አገር እንደሄዱ ከገለጹ በኋላ የግራቀኙን ምስክሮች ለመስማት በተቀጠረበት ዕለት ግራቀኙ ታሕሳስ 16 ቀን 2007 ዓ.ም በተጻፈ ስምምነት የአሁኑ አመልካች የተቀበሉትን ገንዘብ በመክፈል የተፈራረሙትን አያይዘዋል። የዲስፒሊን ኮሚቴው ጉዳዩን መርምሮ አመልካች በጠበቆች የስነ ምግባር ደንብ ቁጥር 57/92 አንቀጽ 4 መሰረት ወል ከመፈጸማቸው በፊት ስለሚይዙት ጉዳይ ህጋዊነትና በማስረጃ የተደገፈ ስለመሆኑ እና ማስረጃዎችና ምስክሮች ተሟልተው የቀረቡ መሆኑን ማረጋገጥ ሲገባቸው ወል ከመፈጸማቸው በፊት ምስክሮችና ማስረጃዎች መሟላቱን አለማረጋገጣቸው የአመልካች ጉድለት እንጂ የደንበኞቻቸው ችግር አይደለም፤ ደንበኞቻቸው ከአገር ወስጥ የሌሉ መሆኑን እያወቁ ከ3 ዓመት በላይ ክስ ሳይመሰርቱ በመቆየታቸው ጥፋተኛ ናቸው በማለት በብር 5,000 እንዲቀጡ የወሳኔ ሀሳብ ለተጠሪ መስሪያ ቤት የበላይ ኃላፊ አቅርቦ በማስጸደቅ አስወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ተቀባይነት አላገኙም። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። አመልካች የቀረቡት አቤቱታ ይዘት፡- የስር አቤቱታ አቅራቢ ታህሳስ 16 ቀን 2004 ዓ.ም በተጻፈ አቤቱታ ለጉባኤው ያቀረቡበት ክስ ስህተት ነው፤ ጠበቃው የፈጸመው ምንም ዓይነት ጥፋት የለም፤ ክስ ሳይመሰርት የቆየው እኔ ማስረጃዎችን ለጠበቃው ባለመስጠቴ እና አሟልቼ ባለማስረከቤ ነው በማለት የራሷ ጥፋት መሆኑን አረጋግጣለች። በነጻ እንድሰናበትም አመልክታ እያለ ምንም ዓይነት ጥፋት ሳይኖር ጥፋተኛ ተብዬ ብር 5,000 መቀጣቴ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነው። ሁለቱ የጉባኤ አባላት በወሳኔ ሀሳብ ያልፈረሙበት በመሆኑ ባልተሟላ ጉባኤ የተሰጠው ውሳኔ ስህተት ነው። ክሱ ከቀረበ 1 ዓመት ከ12 ቀን በኋላ የተሰጠ በመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 119/92 መሰረት በ9 ወር ይርጋ ቀሪ ነው። በመሆኑም ወሳኔው መሠረታዊ የሕግ ስህተት የሌለበት በመሆኑ ይሻርልኝ የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ የስር አቤቱታ አቅራቢ ጥፋተኛ እኔ ነኝ፤ አማልካች አይደለም በማለት በጽሁፍ ለጉባኤው አመልክተው ሳለ እንዲሁም የስር አቤቱታ አቅራቢ የሚኖሩት በወጭ አገር በመሆኑ ክሱን ለመመስረት የሰው ማስረጃ ስም ዝርዝር ባልሰጡበት ሁኔታ አመልካች

ጥፋተኛ ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት ለማጣራት ሲባል ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ግራቶች መልስ እና የመልስ መልስ በጽሁፍ በማቀባበል ክርክር ተደርጓል።

የተጠሪ መልስ ይዘት፡- አመልካች በደንብ ቁጥር 57/92 አንቀጽ 4 መሠረት ጉዳዩን ተቀብሎ የጉዳዩን ፍሬ ነገር እና ማስረጃዎች ሳይመረምሩ በጥብቅና አገልግሎት ስም ተገቢ ያልሆነ ጥቅም ለማግኘት ማስረጃዎች ሳይሟሉ ወል ተዋወለው ጉዳዩን መያዙ በራሱ የስነ-ምግባር ጥሰት በመሆኑ የግል ተበዳይ ጥፋተኛ እኔ ነኝ በማለት በጽሁፍ ለጉባኤው ማመልከታቸው የተፈጸመውን የዲስፒሊን ጉድለት የሚያስቀር አይደለም። የጉባኤው አባላት አብዛኛዎቹ እስከተገኙ ድረስ ጉባኤው ወሳኔ መስጠት ስለሚችል የተፈጸመ ስህተት የለም። በአዋጅ ቁጥር 119/92 አንቀጽ 24(8) መሠረት በ6 ወር የወሳኔ ሀሳቡን ማቅረብ ካልቻለ በጽሁፍ ተጨማሪ ጊዜ መጠየቅ ስለሚችል በይርጋ አልታገደም ሲል ተከራክሯል። አመልካችም አቤቱታቸውን በሚያጠናክር መልኩ ተከራክሯል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተገለጸውን የሚመስል ሲሆን እኛም አቤቱታ ከቀረበበት ወሳኔ እና አግባብነት ካለው የሕግ ድንጋጌ ጋር በማገናዘብ መዝገቡን መርምረናል። የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር መርምረን እንደተረዳነው አመልካች ከስር አቤቱታ አቅራቢ ጋር ቤት ክርክርን አስመልክቶ ክስ እንዲመሰርቱ የጥብቅና አገልግሎት ወል ካደረጉ እና ቅድመ ክፍያ ከተቀበሉ በኋላ አቤቱታ አቅራቢ ወጭ አገር ከሄዱበት ከ3 ዓመት በኋላ ሲመለሱ ክስ ሳይመሠርቱ ቆይተዋል። አመልካች ክስ ላለመመስረታቸው የሰጡት ምክንያት የስር አቤቱታ አቅራቢ ወይም ደንበኛቸው የምስክር ዝርዝር ሳይሰጡ ወጭ አገር በመሄዳቸው ያለማስረጃ ክስ መመስረት ስለማይችሉ መሆኑን ገልጸዋል። የስር አቤቱታ አቅራቢ ለጉባኤው በሰጡት መልስ የምስክር ዝርዝርና የወራሽነት ማስረጃ ሰጥተው እንደሄዱ ቢከራከሩም የግራቶችን ምስክሮች ለመስማት በተቀጠረበት ዕለት ግራቶች ታርቀው አመልካች ቅድመ ክፍያውን መልሰው ደንበኛቸው ደግሞ የምስክር ዝርዝር ሳይሰጡ በመሄዳቸው ምክንያት ክስ ያለመመስረቱና አሁን በሌላ ጠበቃ በጉዳዩ ክስ ተመስርቶ በክርክር ሂደት ላይ የሚገኝ በመሆኑ አመልካች ጥፋት የሌለባቸው መሆኑን ገልጸው የተስማሙበትንና የተፈራረሙበትን ታሕሳስ 16 ቀን 2007 ዓ.ም የተዘጋጀ ሰነድ አቅርበዋል። ጉባኤው የስር አቤቱታ አቅራቢ የምስክር ዝርዝር ሳይሰጡ መሄዳቸው ለክሱ አለመመስረት ምክንያት ሊሆን ቢችል እንኳ ከጅምሩ ምስክሮችና ማስረጃ መሟላቱን ሳያረጋግጥ የጥብቅና አገልግሎት ወል ፈርመውና ወክልና ተቀብለው ቅድመ ክፍያ መቀበላቸው በፌዴራል ፍ/ቤቶች ጠበቆች የሥነ ምግባር ደንብ ቁጥር 57/92 አንቀጽ 4 መሠረት አንድ ጠበቃ የጉዳዩን ፍሬ ነገርና ማስረጃዎች ከመረመረ በኋላ ክርክሩ ሕጋዊ መሠረት የሌለው ከሆነ ጉዳዩን መያዝ የለበትም የሚለውን ክልክላ ተላልፏል በማለት አመልካችን ጥፋተኛ ብሏቸዋል። ከዚህ መገንዘብ የሚቻለው የክርክሩ አብይ ጭብጥ የደንቡ አንቀጽ 4 የምስክርን ዝርዝር ሳይቀበሉ

የጥብቅና አገልግሎት ወል መዋዋልን ይከለክላል ወይስ አይከለክልም የሚለው በመሆኑ የድንጋጌውን ይዘትና ትርጉም መመልከቱ ተቃራኒ ነው።

በመሠረቱ የደንብ ቁጥር 57/92 አንቀጽ 4 ማንኛውም ጠበቃ የሕግ አገልግሎት ለማግኘት የመጣ ደንበኛን ጉዳይ ተቀብሎ የጉዳዩን ፍሬ ነገርና ማስረጃዎች ከመረመረ በኋላ ክርክሩ ሕጋዊ መሠረት የሌለው ከሆነ ጉዳዩን መያዝ የለበትም። ሆኖም ለሰጠው የሕግ ምክር አገልግሎት ተገቢውን ክፍያ ተቀብሎ ደንበኛውን ያሰናብታል በማለት ይደነግጋል። ከዚህ ድንጋጌ ይዘት መገንዘብ የሚቻለው አንድ ጠበቃ ከጅምሩ የሕግ መሠረት የሌለውና አዋጭ አለመሆኑ የተረጋገጠን ወይም ተከራክሮ የመርታት ዕድል የሌለው መሆኑን እያወቀ ደንበኛውን አላስፈላጊ ለሆነ ክርክርና ወጪ መጋበዝ የሌለበት መሆኑን የሚያስገነዝብ ነው። ሆኖም ይህ ድንጋጌ ጠበቃው የጥብቅና አገልግሎት ወል ከመዋዋሉ በፊት ማስረጃ ሰብስቦ ማጠናቀቅ ይገባዋል ወይም ምስክሮችን አስቀርቦ መጠየቅና የሚያወቁትን አስቀድሞ ማወቅ አለበት ማለት አይደለም። ይልቁንም ደንበኛውን ሲቀበል የጉዳዩን ይዘት ደንበኛውን በማነጋገር መረዳት፣ ደንበኛው በእጁ የያዘው ሰነድ ካለ ተቀብሎ የማስረጃውን ይዘት መመልከት እና ክሱ የሕግ መሠረት ያለው መሆን አለመሆኑን መገንዘብ ያለበት መሆኑን በቅድመ ሁኔታ የሚያስቀምጥ እንጂ ከጥብቅና አገልግሎቱ በፊት ማስረጃ አሰባስቦ እንዲጨርስ የሚያስገድድ አይደለም። ክሱን ማዘጋጀትና በደንበኛው እንዳሉ የተገለጹ ማስረጃዎችን ማሰባሰብ እና ማደራጀት የግድ ከወሎ በፊት አስቀድሞ መጠናቀቅ ያለበት አይደለም። ጠበቃው ወል ካደረገና በማስረጃ መሰበሰብ ሂደት ላይ ወሳኝ የሆነ ማስረጃ እንደሚያስፈልግ ቢገነዘብ እና ደንበኛውን በማነጋገር ማስረጃውን ማግኘት የደንበኛውን ጥቅም የበለጠ የሚያስጠብቅ ሆኖ ሲያገኘው ክስ መመስረቱን አቁሞ ደንበኛውን ማነጋገርና ማስረጃውን ማግኘት ከጠበቃው የሚጠበቅ ተግባር እንጂ በቅድሚያ መሟላቱን ሳታረጋግጥ ወል ያዝክ የሚያስብል አይደለም።

በተያዘው ጉዳይ በአመልካችና በደንበኛቸው መካከል ታሕሳስ 16 ቀን 2007 ዓ.ም በተደረገው የስምምነት ሰነድ ሰፍሮ እንደሚገኘው በአሁኑ ወቅት ጉዳዩ በሌላ ጠበቃ አማካይነት ክስ ተመስርቶ በክርክር ሂደት ላይ የሚገኝ መሆኑ መገለጹ ከጅምሩ አመልካች የሕግ መሠረት የሌለው መሆኑን እያወቀ የጥብቅና አገልግሎት ወል ገብቷል የሚያስብል አይደለም። እንዲያውም አመልካች ከደንበኛው የተሰጡትን ሰነዶችን ብቻ መሠረት በማድረግ ደንበኛቸው ወጭ አገር በመሆናቸውና ሊያገኛቸው ስላልቻሉ ብቻ የምስክሮችን ዝርዝር ለፍ/ቤት ሳያቀርብ ወይም ዝርዝራቸውን አቅርቦ ያሉበትን አድራሻ ሳያወቅና ሳያገኛቸው ክስ ቢመሰርት የደንበኛውን ጥቅም የሚጎዳ ሊሆን ስለሚችል የስነ-ምግባር ጥሰት ሊሆን በቻለ ነበር። አመልካች ክስ ሳይመሰርቱ ለመቆየታቸው ደንበኛቸው ወጭ አገር መገኘታቸው እና የምስክሮች ዝርዝር ያለማቅረባቸው መሆኑን ምንም እንኳን ክሱ ከቀረበ በኋላ ቢሆንም የስር አቤቱታ አቅራቢ ከላይ በተጠቀሰው ሰነድ

ላይ ፈርመው ባረጋገጡበት፤ ይህ ላለመሆኑና የምስክሮች ዝርዝር ለአመልካች ተሰጥቶት የነበረ ስለመሆኑ በማስረጃ ባልተረጋገጠበት እንዲሁም የስር አቤቱታ አቅራቢ ወጭ አገር የነበሩ በመሆናቸው ከአመልካች ጋር የነበራቸው ግንኙነት ተቋረጦ የነበረ መሆኑ ክስ ላለመመስርቱ የራሱ አሉታዊ አስተዋጽኦ የነበረው መሆኑ መረጋገጡ፤ ደንበኛቸው አገር ወስጥ ቢሆኑ ኖሮ ችግሩ ሊከሰት የማይችል መሆኑን ግምት የሚወስድበት ነው። ከዚህ አንጻር ጉባኤው የስነ-ምግባር ደንብ ቁጥር 57/92 አንቀጽ 4ን በተሳሳተ መንገድ በመገንዘብና በመተርጎም አመልካችን የስነ-ምግባር ጥሰት ፈጽሟል በማለት ጥፋተኛ ማድረጉም ሆነ በብር 5,000 መቅጣቱ ተገቢ አይደለም።

ሲጠቃለል አመልካች በገባው የጥብቅና አገልግሎት ወል መሠረት ክስን ሳይመሠርት የቆየው ደንበኛቸው የምስክሮችን ዝርዝርና አድራሻ ሳይሰጡ ወጭ አገር በመሄዳቸው መሆኑ ታሕሳስ 16 ቀን 2007 ዓ.ም በተደረገው የእርቅ ስምምነት ደንበኛቸው ባረጋገጡበት፤ ስምምነቱ በተደረገበት ወቅት ክሱ ተሟልቶ ቀርቦ በፍርድ ቤት ክርክር ሂደት ላይ የሚገኝ መሆኑ በተገለጸበት እና ጉዳዩ የሕግ መሠረት የሌለው መሆኑ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ ጉባኤው የፌዴራል ፍ/ቤቶች ጠበቆች የስነ-ምግባር ደንብ ቁጥር 57/92 አንቀጽ 4 መሰረት የጥብቅና አገልግሎት ወል ከመገባቱ በፊት ማስረጃ ተሰብስቦና ተመርምሮ መጠናቀቅ እንደሚገባው ድንጋጌን በተሳሳተ መንገድ በመገንዘብና በመተርጎም አመልካችን ጥፋተኛ በማድረግ በብር 5,000 እንዲቀጣ መወሰኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል ፍርድ ቤቶች የጠበቆች የዲ.ሲ.ፕ.ሊ.ን ጉባኤ መጋቢት 03 ቀን 2007 ዓ/ም ተሰጥቶ በፍትህ ሚኒስትሩ መጋቢት 14 ቀን 2007 ዓ/ም ጸድቆ በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 173828 የካቲት 24 ቀን 2008 ዓ/ም በትዕዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሸሯል።
2. አመልካች የፌዴራል ፍ/ቤቶች ጠበቆች የስነ-ምግባር ደንብ ቁጥር 52/92 አንቀጽ 4 የተመለከተውን ተላልፊዋል ተብለው በስር ጥፋተኛ መባላቸውም ሆነ የብር 5,000 የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጡ የተሰጠው ውሳኔ በአግባቡ ሆኖ ባለመገኘቱ ተሸሯል። አመልካች በነጻ ይሰናበታሉ ተብሎ ተወስኗል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።